

TURLI TIZIMDAGI TILLARDA TINGLAB TUSHUNISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Xanaliyeva Gulhumor Sodiqovna

Tel: +998916167871

Umrzaqova Shaxzoda Saydullayevna

Tel: +998905286263

ANNOTATSIYA

Maqolada tinglash qobiliyatlarini zamonaviy usullar bilan o'qitish haqida so'z boradi. Shuningdek quyida tillarni tinglab tushunish ko'nikmalarini yaxshilashning oson yo'llaridan biri ham berilgan.

Kalit so'zlar: *Audio segmentlar, Guruh faoliyati, Video segmentlar, Shaxslararo faoliyat*

АННОТАЦИЯ

В статье говорится об обучении навыкам аудирования с использованием современных методов. Кроме того, ниже представлен один из простых способов улучшить свои навыки понимания на слух.

Ключевые слова: *аудиосегменты, групповая активность, видеосегменты, межличностная активность.*

ABSTRACT

The article talks about teaching listening skills using modern methods. Also, below is one simple way to improve your listening comprehension skills.

Keywords: *audio segments, group activities, video segments, interpersonal activities.*

KIRISH

Har qanday tilni o'rganishda muhim bo'lgan to'rtta qobiliyatlar orasida tinglab tushunish ham asosiy o'rin tutadi. Odatda til o'rgatish va o'rganish sohasida tilda gapirish va yozishga asosiy tildan foydalanish omili sifatida qaraladi. Tinglash va o'qish qobiliyatlari esa ikkinchi o'rinda turadi. Buning bir sababi tinglash qobiliyatini o'zlashtirishning biroz qiyinligi bo'lishi mumkin. Ammo tinglab tushunishni ham IT texnologiyasi yoyilgandan so'ng lingafon sinflarda turli materiallar orqali o'tish vaziyatni ancha yengillashtirdi. Bundan tashqari, shuni ta'kidlash kerakki, ko'pchilik talabalarining dars vaqti tinglashga ajratila boshladi. Biz tez-tez tinglash bilan shug'ullanishning muhimligiga amin bo'la boshladik. Har

qanday tilni o'rganishning tabiiy tartibida tinglash yetakchi o'rinlarni egallay boshladi. Faqatgina bir qobilyatning o'zinigina egallash hech narsa ishlab chiqara olmasligiga barcha amin bo'la boshladi. O'qituvchilar o'quvchilariga ravon so'zlashni o'zinigina emas, tinglab tushunishni ham o'rgatishga katta e'tibor bera boshlashdi. Yangi tilni mukammal o'zlashtirish va undan foydalanish uchun mavjud bilimlarni shakllantirish va zarur bo'lgan barcha ma'lumotlarni til retseptiv qobiliyatlardan kelib chiqib o'rganish talab etiladi, ayniqsa tinglash va o'qish qobiliyatlarini. Bu borada o'rganuvchilarga qulaylik yaratish maqsadida til o'rganish dasturi tuzilgan. Ushbu dasturning tuzilishiga ko'ra unda hech qanday kirish testlari, natija yoki chiqish hech narsa bo'lmasligi kerak. Tinglash bo'yicha trening bugungi kunda juda dolzarb, chunki tinglamasdan nutq aloqasi mumkin emas. Tinglash tushunchasi tovushli nutqni idrok etish va tushunish jarayonini o'z ichiga oladi. Tinglash, albatta, ingliz tilini o'rganishda muhim jihatdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Tinglash ko'nikmalarini o'rgatishning zamonaviy samarali usullari hamma narsani o'z ichiga oladi masalan interaktiv mashqlardan multimedia resurslarigacha. Tinglash qobiliyati eng yaxshi o'rganishi mumkin bo'lgan qobilyat sanaladi. Chunki o'rganishga birozgina ko'proq e'tibor qaratilsa u oddiy va qiziqarli tadbirlar orqali yaxshilandi va yakunida yaxshi natijalarga olib keladi.

Bu holatda siz kichik yoki katta talabalar guruhlari bilan ishlashingiz muhim emas, siz o'zingizni rivojlantirish uchun quyidagi usullardan birini qo'llasangiz bas. Talabalarga yaxshi tinglashni o'rgatishning o'ziga xos usullari: Shaxslararo faoliyat Shaxslararo faoliyat talabalarda kuchli tinglashni rivojlantirishning eng samarali usullaridan biridir. Ushbu metodga quyidagilarni kiritishimiz mumkin:

1. Rol ijro etish
2. Soxta intervyular
3. Shaxslararo dialoglar
4. Hikoya qilish va boshqalar Bunda talabalar ikki yoki uch kishidan iborat kichik guruhlarga ajratiladi, va ularga uslubga mos savollar beriladi.

Masalan, siz talaba bilan kompaniyadagi ish yoki gazetadagi maqola uchun intervyu olishini aytishingiz mumkin. Hikoya qilish faoliyati esa talabalarga savollar berish imkoniyatini berish orqali ularni ancha rivojlantirishi mumkin. Guruh faoliyati Katta guruh faoliyati ham talabaga o'zaro muloqotda tinglab tushunishni rivojlantirishlariga yordam beradi. Talabalarga tinglash qobiliyatini o'rgatishning foydali usuliga bundan tashqari oddiy guruh faoliyati ham yaxshi misol bo'la oladi. Birinchi mashg'ulot uchun talabalar besh yoki undan ko'p guruhlarga bo'linadi va

ularga bir qiziqish yoki kamida ikkita boshqa sevimli mashg'ulotni o'rganishni buyurishingiz kerak. Bunda talabalarga aniqlovchi savollar berish kerak. Faoliyat davomida va siz ularga eslatma olishlariga ruxsat berishingiz mumkin, chunki bu foydalidir. Faoliyatning ikkinchi qismi - bu talabalarga katta guruhdada o'tirishga ruxsat berishdur. Masalan ular o'zlari bilan yuzma-yuz kelgan guruh a'zosining ismi va ularning qiziqish hobbilari haqida muloqot qilishsin. Bu ikki faoliyat ham tinglashning samarali o'sishiga olib keladi. Audio segmentlar Shuningdek, siz o'quvchilarga audio segmentlar orqali tinglash ko'nikmalarini o'rgatishingiz mumkin masalan:

1. radio dasturlari
2. o'quv ma'ruzalari
3. onlayn podkastlar va boshqa audio xabarlar bilan.

O'quvchilar bilan sinfda va keyin interaktiv tinglash dasturlarini qo'llash kerak. Bunda ularga mashqni mustaqil ravishda bajarishlariga sharoit yaratish kerak. Avvalo, talabalarga ko'rsatma berib, o'rgatmoqchi bo'lgan har qanday narsani tasavvur qilish orqali tinglashga tayyorlash kerak. Ushbu turdagi mashqlar uchun qisqaroq yoki uzunroq audio segmentlarni va qiyinroq yoki qulayroq materialni tanlash har bir o'qituvchiningning o'z ixtiyorida.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

O'qituvchilar o'quvchilarni qiziqtirish uchun qiziqarli xabarlardan foydalanish mumkin. Ularni radio yoki televizordan olishi mumkin. Xabarlarni ularga yetkazish uchun kompyuterdan ham foydalanish maqsadga muvofiqdir. O'quvchi hamma so'zlarni tushunishlari shart emas, ammo xabarlarni diqqat bilan tinglashlari va xabar nima haqida ekanligini bilishlari kerak. Video segmentlar Tinglash ko'nikmalarini o'rgatish uchun boshqa eng foydali manba bu video segmentlardir ular:

1. qisqacha eskizlar
2. hujjatli filmlar
3. dramatik yoki komedik materiallar
4. yangiliklar dasturlari
5. intervyu segmentlari bo'lishi mumkin.

Audio segmentida bo'lgani kabi, o'qituvchi talabalarining darajasiga qarab audioning qismi va uzunligini tanlashi mumkin, ular buni video segmentda ham qilishlari mumkin. Ushbu metodning asosiy shartlaridan biri uni hech qanday tovushsiz tomosha qilish va uni talaba bilan birgalikda muhokama qilish. Bu o'rganuvchilarning tinglash va fikrlash qobiliyatini yaxshilaydi. Filmlar va teliko'rsatuvlar. Filmlar sa'nat turlaridan biridir. Til o'rganuvchilarga so'z

boyliklarini oshirish va bilimlarini chuqurlashtirish uchun televizor ko'rish tavsiya qilinadi. Filmlar eng ko'p qo'llaniladigan dars metodlaridan biridir, chunki filmlarda keng qamrovli so'z boyliklari kashf qilinadi.

XULOSA

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki ushbu maqolada tinglab tushunish qobiliyatini rivojlantirish uchun bir nechta metodlar va ko'rsatmalar berildi. Tinglashni o'rgatish uchun qaysi usuldan foydalangan taqdirda ham, bir nechta asosiy ko'rsatmalarni yodda saqlash zarur. Birinchisidan, talabalardan dastlab katta natijalar kutib yubormaslik chunki hatto eng qobiliyatli tinglovchi ham hech qachon dastlabki mashqlardan xabarni to'liq va aniq eslay olmaydi. Ikkinchidan talabalar uchun nafaqat aniq balki ularning imkoniyatlari darajasida savollar yaratish, bu xato qilmaslik uchun juda ham muhim. Uchinchidan, o'quvchilarga o'z yo'nalishlarini, uslublarini topishga yordam berish.

Ushbu qoidalarga amal qilgan taqdirda talabalarda albatta tinglab tushunish yaxshi o'zlashtiriladi chunki qaysi metod bo'lmasin, ular albatta tinglab tushunish qobiliyatini yaxshilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. K.A. Krilova "Chet tili darslarida tinglashni o'rgatish texnikasi. Ingliz tili darslarida tinglashni o'rgatish metodikasi Ingliz tili darslarida tinglashni o'rgatish bosqichlari"
2. Madina Shirova (Uzbekistan, Karshi) Tinglab tushunishni rivojlatiruvchi method va mashqlar
3. Khodjamkulov, U., Makhmudov, K., & Shofkorov, A. (2020). The Issue of Spiritual and Patriotic Education of Young Generation in the Scientific, Political and Literary Heritage of Central Asian Thinkers. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(05), 6694-6701.
4. Makhmudov, K. (2020). Ways of Forming Intercultural Communication in Foreign Language Teaching. *Science and Education*, 1(4), 84-89.